

Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen

jaarverslag 2017

Rondleiding tijdens de Regiodag op de RK Begraafplaats Buitenveldert in Amsterdam

Colofon

Jaarverslag 2017

© Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen

Fred. Roeskestraat 103

1076 EE Amsterdam

T 088 730 5444

E lob@begraafplaats.nl

W www.begraafplaats.nl

Inhoudsopgave

1	<i>algemeen</i>	2
1.1	leden	2
1.2	bestuur	3
1.3	bedrijfsbureau	4
2	<i>kennis, advies en informatie</i>	5
2.1	digitale vraagbaak	5
2.2	algemene ledenvergaderingen	5
2.3	regionale ledenbijeenkomsten	5
2.4	kwaliteitszorg	7
2.5	week van de begraafplaats	7
2.6	LOB - studiemiddag	8
2.7	vakblad	8
2.8	website	8
2.9	beleidsplan 2018-2022	9
2.10	overige publicaties, pers en media	9
2.11	grafkostenonderzoek nieuwe stijl	10
2.12	ledenwervingsactie	10
3	<i>belangenbehartiging en vertegenwoordiging</i>	11
3.1	ombudsman	11
3.2	natuurbegraafplaatsen	11
3.3	tot slot	11

Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen

jaarverslag 2017

1. algemeen

In het verslagjaar 2017 was de LOB op vele fronten actief. Hieronder een greep uit de belangrijkste activiteiten.

■ Vernieuwde website

In januari 2017 kwam de vernieuwde website van de LOB online. De website is bestemd voor consumenten. Leden van de LOB hebben toegang tot een afgeschermd deel van de site waarop specifieke informatie te vinden is.

■ Studiedag

De LOB-studiedag was gewijd aan PR en Communicatie voor begraafplaatsen. Zeventig deelnemers beleefden een interessante en leerzame bijeenkomst.

■ Beleidsplan 2018-2022

Veel aandacht ging in 2017 uit naar het opstellen van het Beleidsplan 2018-2022. Na diverse brainstorm- en inspraakrondes werd het Beleidsplan 2018-2022 in de ALV van november 2017 aan de leden aangeboden en unaniem aangenomen.

■ Week van de Begraafplaats

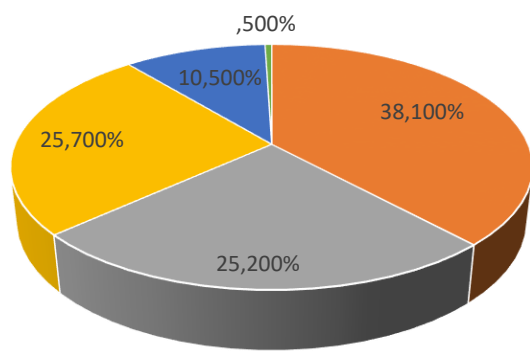
De Week van de Begraafplaats werd dit jaar voor de vierde keer georganiseerd. Het thema was **Duurzaamheid**. Er deden 69 begraafplaatsen mee die tezamen 208 activiteiten organiseerden. In totaal bezochten ca. 4000 bezoekers de activiteiten.

1.1 leden

Op 1 januari 2017 telde de LOB 588 leden. Aan het einde van het verslagjaar waren er 588 leden. Er kwamen acht opzeggingen binnen, waarvan vier zonder reden, twee van gemeenten waarbij het beheer van de begraafplaats naar een particuliere partij is overgedragen en twee door kerkelijke fusies. Er meldden zich acht nieuwe leden aan.

Ongeveer 80% van alle begravingen in Nederland vindt plaats op een begraafplaats van een van de LOB-leden.

Verdeling begraafplaatsen naar eigendom

■ gemeentelijk
 ■ rooms-katholiek
 ■ protestants
 ■ particulier/bedrijf
 ■ joods

De verdeling van leden naar gemeentelijke en bijzondere begraafplaatsen is als volgt:

- 224 gemeentelijke (38,1 %)
- 364 bijzondere (61,9 %)

De bijzondere begraafplaatsen kunnen worden verdeeld in:

- 148 rooms katholieke (25,2 %)
- 151 protestantse (25,7 %)
- 62 particuliere (10,5 %)
- 3 joodse (0,5 %)

1.2 bestuur

In het Dagelijks Bestuur traden geen bestuurswisselingen op.

In het Algemeen Bestuur vonden onderstaande wijzigingen plaats.

Jacques la Croix, lid van het Algemeen Bestuur namens de *Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer (VKB) in de PKN*, was niet herkiesbaar en trad na twaalf jaar betrokken bestuurslidmaatschap af. Namens de VKB werd Kees van Tilborg voorgedragen als zijn opvolger. De voordracht werd door de ALV unaniem bekrachtigd.

naam	functie	sinds	einde termijn
Henry Keizer	voorzitter	2012	2020
Anja Vink	secretaris	2014	2018
Jeroen van den Broek	penningmeester	2014	2018
Roel Stapper	bestuurslid	2014	2018
Mieke Verkuil	bestuurslid	2015	2019
Tonnie Homan	bestuurslid	2016	2020
Jacques la Croix	bestuurslid	2005	2017
Kees van Tilborg	bestuurslid	2017	2021
Frank L.G. Hamers	bestuurslid	2012	2020

Rooster van aan- en aftreden bestuursleden

Zowel het Dagelijks als het Algemeen Bestuur vergaderden gedurende het verslagjaar vier keer. Tussentijds werd door het Dagelijks Bestuur acht keer telefonisch vergaderd met de medewerkers van het bedrijfsbureau. *Antropia Cultuur- en Congrescentrum* in Driebergen is sinds 2014 de vaste vergaderlocatie.

Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen

jaarverslag 2017

1.3 bedrijfsbureau

De samenstelling van het bedrijfsbureau was gedurende het verslagjaar als volgt:

naam	functie	Aantal uren/week
Carolien Kerlen	managementassistent	24
Wim van Midwoud	consulent	28
Bartho Hendriksen	consulent	8

Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen

jaarverslag 2017

2. kennis, advies en informatie

2.1 digitale vraagbaak

In 2017 zijn er in de rubriek Vraag en Antwoord ongeveer 220 (2016: 224) vragen gesteld aan het bedrijfsbureau. Behalve leden stelden ook consumenten steeds vaker via de website en de telefoon vragen aan de LOB. Relevante vragen en antwoorden werden ingevoerd in de database die leden kunnen raadplegen op de LOB-website. Ook dit jaar had het overgrote deel van de vragen een technisch karakter gevolgd door vragen over juridische zaken.

2.2 algemene ledenvergaderingen

In 2017 werden twee Algemene Ledenvergaderingen gehouden. De gemiddelde opkomst per bijeenkomst bedroeg zestig leden. De vergaderingen vonden plaats in *Antropia Cultuur- en Congrescentrum* in Driebergen.

Tijdens de **voorjaarsvergadering in april** stonden de aankondiging van de Week van de Begraafplaats 2017, de presentatie van de vernieuwde LOB-website, PR voor begraafplaatsen, het Jaarverslag 2016, de Financiën 2016 en een discussie over het Beleidsplan 2018-2022 op de agenda. Na de pauze gaf Eva Froger van Bureau DaadWerk een presentatie over 'Duurzaamheid op de begraafplaats' n.a.v. het thema Duurzaamheid tijdens de Week van de Begraafplaats 2017.

In de **najaarsvergadering in november** werd aandacht besteed aan de Evaluatie Week van de Begraafplaats 2017, de Studiedag over PR en Communicatie voor begraafplaatsen, de Begroting 2018 en het concept

Beleidsplan 2018-2022. Aan het einde van de presentatie en discussie over het beleidsplan, ging de ALV unaniem akkoord met het Beleidsplan 2018-2022.

De heer Jacques la Croix, die namens de Vereniging van Kerkrentmeesterlijk Beheer zitting had in het bestuur, trad na twaalf jaar af als bestuurslid. In zijn plaats werd de heer Kees van Tilborg benoemd. In de ALV bedankte voorzitter Henry Keizer Jacques la Croix voor zijn inzet gedurende deze twaalf jaar. Na de pauze gaf Rob Bruntink van het Bureau MORBidee een presentatie over 'De Begraafplaats van de toekomst'. Bruntink is journalist die zich gespecialiseerd heeft in uitvaart- en palliatieve zorg.

2.3 regionale bijeenkomsten

De regionale bijeenkomsten zijn een belangrijk platform voor onderlinge contacten en uitwisseling van kennis en informatie voor zowel beheerders en bestuurders van begraafplaatsen als medewerkers van het Bedrijfsbureau. Ook in 2017 werden deze bijeenkomsten goed bezocht door de leden.

In 2017 vonden vier regionale bijeenkomsten plaats, te weten in Oosterhout, Heilige Landstichting, Emmen en Amsterdam. Vaste programmaonderdelen op deze dagen is het onderdeel 'mededelingen van en vragen aan de LOB-consulent'. Daarnaast staat het onderwerp *Kwaliteit op begraafplaatsen* tijdens elke bijeenkomst op de agenda.

■ Begraafplaats Leijzenakkers, Oosterhout

Op donderdag 30 maart waren ongeveer veertig belangstellenden te gast bij de Stichting Begraafplaatsen Oosterhout. Voorzitter Rien van Noort sprak in zijn welkomstwoord over het ontstaan en de organisatievorm van deze stichting. De begraafplaats heeft een

Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen

jaarverslag 2017

kostendekkende exploitatie door efficiënt beheer en goed bestuur. Annie Verlaan, beheerder van de begraafplaats, vertelde enthousiast over haar team en de diverse uitbreidingen die de begraafplaats heeft ondergaan. Leijzenakkers heeft een zeer informatieve, klantvriendelijke website, waarop veel informatie is terug te vinden. Eva Froger van *Greenleave* presenteerde vervolgens 'de duurzame begraafplaats': wat kan een beheerder doen om zijn begraafplaats op het gebied van duurzaamheid te optimaliseren? Na de lunch en de LOB-rubriek volgde een informatieve rondleiding over de begraafplaats met de vele gezichten en sferen. De dag werd afgesloten met een informeel samenzijn.

■ Begraafpark Heilig Landstichting, Heilig Landstichting

De tweede Regiodag 2017 werd op donderdag 15 juni gehouden op begraafpark Heilig Landstichting in Heilig Landstichting (bij

Groesbeek). Directeur Mieke van Baarle verwelkomde de bezoekers en gaf een korte schets van de geschiedenis van en dagelijkse praktijk op het begraafpark. Na haar inleiding volgde de excursie over het park.

Na de lunch verwelkomde Pim de Bruijn namens het bestuur van de Heilig Landstichting de bezoekers en introduceerde Jan Willemsen die aan de hand van beelden de ontstaansgeschiedenis van het begraafpark toelichtte. De rondleiding en de presentaties maakten duidelijk dat het Begraafpark Heilig Landstichting een unieke plek is op een prachtige locatie met een bijzondere (Roomse) geschiedenis.

■ Begraafpark Oeverse Bos, Emmen

Op donderdag 7 september waren ruim vijftig belangstellenden – van wie de meesten afkomstig waren uit de drie noordelijke provincies – aanwezig op de derde regionale bijeenkomst van 2017 op het begraafpark Oeverse Bos in Emmen. René van der Weide, wethouder Ruimtelijke Ontwikkeling en Duurzaamheid, schetste in zijn openingswoord een beeld van de gemeente Emmen en het gemeentelijk beleid ten aanzien van begraven. 'Er is nog hoop voor begraafplaatsen', zo opende Rob Struik, teamleider Begraven, zijn inleiding. De gemeente Emmen heeft met drie hunebedden een lange funeraire geschiedenis. Vandaag de dag vinden er 250 begravingen en 110 asbestemmingen plaats. De inwoners die verspreid wonen over talrijke dorpen en buurtschappen hechten bijzonder aan een begraafplaats in de eigen omgeving.

Jan Vreeker, voorzitter van de BVOB, de Branche Vereniging Ondernemers Begraafplaatsen, hield een inspirerend en persoonlijk

Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen

jaarverslag 2017

pleidooi voor begraven. Na de lunch en de LOB-mededelingen en vragenrubriek verzorgden drie medewerkers de rondleiding over de begraafplaats waarbij verschillende grafvelden en urnenvelden werden bezocht. Een bijzonder geslaagde Regiodag waarbij opstellen en uitvoeren van gemeentelijk beleid en de positieve kant van begraven centraal stonden.

■ R.K. Begraafplaats Buitenveldert

Anja Vink, directeur van de R.K. Begraafplaats Buitenveldert, verwelkomde ruim dertig belangstellenden in de condoleancezaal van de begraafplaats. In haar welkomstwoord schetste zij een beeld van Buitenveldert: in 1835 gesticht als klein parochiekerkhof is de begraafplaats nu 7 ha groot, met veel groen, 11 medewerkers, 300 vrijwilligers en 189 begravingen in het afgelopen jaar. In de afgelopen jaren is de begraafplaats van een besloten gemeenschap geëvolueerd naar een open, naar buiten gerichte instelling.

Rob Aben, landschapsarchitect, sprak in zijn presentatie over de Begraafplaats van de toekomst over actuele thema's in de begraafplaatsarchitectuur, zoals verparking van begraafplaatsen, de aanplant van herdenkingsbossen voor o.a. asverstrooiing, verstening omwille van het onderhoud en versnippering van de ruimtelijke structuur door ad hoc oplossingen.

Na de lunch volgde in twee groepen een rondleiding over de begraafplaats en het uitvaartgedeelte met de rouwkamers, koelruimte, kapel en condoleanceruimte. Wederom een bijzonder geslaagde Regiodag waarbij de toekomst van de begraafplaatsen centraal stond.

2.4 kwaliteitszorg

Kwaliteitszorg is in de beleidsplannen tot speerpunt van het beleid gemaakt met als doel om de kwaliteit van begraafplaatsen te standaardiseren, te peilen en vervolgens waar nodig te verbeteren. Tijdens vergaderingen, regiobijeenkomsten en in het vakblad De Begraafplaats is in het verslagjaar uitgebreid aandacht besteed aan dit beleidspunt.

Binnen het kader van de Week van de Begraafplaats is in samenwerking met Bureau DaadWerk een checklist Duurzaamheid opgesteld. Deze checklist gaat in de toekomst deel uitmaken van de checklist kwaliteitszorg.

2.5 Week van de Begraafplaats

Duurzaamheid (*Begraven natúúrlijk*) was het thema van de Week van de Begraafplaats die in 2017 voor de vierde maal werd georganiseerd. De Week is een initiatief van de *Association of Significant Cemeteries in Europe* (ASCE) en wordt in Nederland gefaciliteerd door de Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen (LOB), stichting Terebinth en de Branche Vereniging Ondernemers Begraafplaatsen (BVOB). De Week is een goede manier om de begraafplaats op een positieve manier in het daglicht te zetten.

Er deden 69 begraafplaatsen mee aan de Week, iets minder dan in 2016. Ook het aantal activiteiten en bezoekers liep iets terug. De website van de Week heeft ca. 13.000 unieke bezoekers gehad en er verscheen regelmatig nieuws op Twitter en Facebook.

Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen

jaarverslag 2017

Na afloop van de Week werden de deelnemende begraafplaatsen geënquêteerd. In totaal hebben 46 deelnemers (58%) de enquête ingevuld. De opvallendste resultaten van de enquête zijn gepubliceerd in De Begraafplaats 2017-4.

Uit een enquête onder de niet-deelnemende begraafplaatsen bleek dat de meeste de Week een goed initiatief vinden maar dat gebrek aan tijd de belangrijkste reden is waarom ze niet meedoen.

2.6 LOB-studiedag

Op 9 november werd de LOB-studiedag **PR en Communicatie** gehouden in de aula van Begraafplaats Tolsteeg in Utrecht. De deelname was met 71 deelnemers groot met nog eens 5 geïnteresseerden op de wachtlijst. De dag is succesvol verlopen. Aan de deelnemers is een enquête verstuurd met vragen over het verloop van de dag. Over het algemeen waren de deelnemers tevreden over de inhoud van de Studiedag, maar gaven ook enkele verbeterpunten aan. In het decembernummer van De Begraafplaats stond een uitgebreid verslag over deze dag te lezen.

2.7 vakblad

Het vakblad **De Begraafplaats** is tezamen met de website het belangrijkste medium van de LOB. Het blad wordt uitgegeven door de LOB, maar heeft een onafhankelijke redactie. De inhoud bestaat voor een groot deel uit actuele ontwikkelingen, achtergrondinformatie, interviews en juridische zaken. In de *LOB-nieuwspagina's* wordt aandacht besteed aan de zaken waarmee bestuur en bedrijfsbureau bezig zijn.

De redactie van *De Begraafplaats* bestond in 2017 uit: Anja Krabben (hoofdredacteur), Pauline Prior, Anja Vink en Wim van Midwoud.

De advertentie-inkomsten waren in 2017 iets hoger dan in 2016.

Naast drie reguliere nummers verschenen er in 2017 ook drie themanummers. Het juninummer was gewijd aan *Het meermansgraf*. Het thema van het oktobernummer was naar aanleiding van de

LOB-Studiedag *PR en Communicatie*. In het decembernummer werd uitgebreid aandacht besteed aan het thema *(Gra)kunst*.

Behalve naar de leden van de LOB wordt het blad ook verstuurd naar abonnees. De oplage bedraagt 1850 exemplaren.

2.8 website

In januari 2017 werd de vernieuwde website van de LOB gelanceerd. De leden

Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen

jaarverslag 2017

werden door middel van een Nieuwsbrief hiervan op de hoogte gesteld. Zij kregen tevens het verzoek hun eigen pagina op de site in te vullen met adresgegevens en informatie over de begraafplaats (soorten graven, grafkosten). Eind 2017 had slechts 20 procent van de leden aan dit verzoek voldaan.

De website heeft een afgeschermd deel waar LOB-leden middels een wachtwoord het LOB-nieuws, de Vraag & Antwoord-rubriek, agenda, dossiers etc. kunnen raadplegen.

De vernieuwde website is met veel enthousiasme ontvangen door de leden, de branche en, gezien de bezoekcijfers, de consument.

2.9 beleidsplan 2018-2022

Het afgelopen jaar heeft voor een groot deel in het teken gestaan van de voorbereiding op het Beleidsplan 2018-2022. Het beleidsplan kreeg de titel *Schets van de toekomst*.

Na een eerste brainstormbijeenkomst in november 2016 volgde in september 2017 een tweede bijeenkomst. Het LOB-bestuur en het Bedrijfsbureau hebben tijdens deze bijeenkomsten gesproken over trends en ontwikkelingen in de branche en de vraag hoe de LOB daarop moet inspelen. Daarnaast is tijdens alle Regiodagen uitgebreid aandacht besteed aan onderwerpen uit het beleidsplan.

In de ALV van april 2017 werd het conceptbeleidsplan ter bespreking aan de leden voorgelegd. In de ALV van november 2017 werd het Beleidsplan door Wim van Midwoud gepresenteerd. Na de beantwoording van enkele vragen en opmerkingen werd het Beleidsplan 2018-2022 door de leden unaniem aangenomen.

2.10 overige publicaties, pers en media

In 2017 stond de LOB diverse media te woord over actuele onderwerpen, ontwikkelingen en nieuwsitems op het gebied van begraafplaatsen. In veel gevallen wordt de LOB als brancheorganisatie gevraagd hierop commentaar te leveren. Zo stond de LOB journalisten te woord over onderwerpen als natuurbegraafplaatsen, kosten van een begrafenis, diefstal van begraafplaatsen en wateroverlast/stormschade.

In 2017 zijn 77 exemplaren van de onderstaande **LOB-publicaties** verkocht:

- Grafadministratie
- Opgraven en Ruimen
- Kostendekkend begraven
- Islamitisch begraven
- Begraven en Begraafplaatsen
- Arbo handleiding
- De Begraafplaats als cultuurbezit

Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen

jaarverslag 2017

2.11 grafkostenonderzoek

In 2013 heeft de LOB besloten niet langer een eigen grafkostenonderzoek uit te voeren. Met ingang van 2017 kunnen leden via de vernieuwde website hun begraafplaats(en) met de bijbehorende faciliteiten en soorten en typen graven online plaatsen inclusief de vanaf-prijzen van de diverse grafsoorten. Het Bedrijfsbureau kan 'achter de schermen' analyses uitvoeren en daardoor belangrijke informatie over ontwikkelingen in de grafkosten vergaren.

2.12 ledenwerving

In 2017 heeft de LOB de beheerders van gemeentelijke en bijzondere begraafplaatsen die geen lid van de LOB zijn middels speciale ledenwervingsacties benaderd. Naar aanleiding van deze acties hebben zich enkele nieuwe leden aangemeld.

Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen

jaarverslag 2017

3. belangenbehartiging en vertegenwoordiging

De LOB profileerde zich in 2017 niet alleen via de media maar ook door contacten met andere branche- en belangenorganisaties, zoals de *Landelijke Vereniging van Crematoria (LVC)*, de *Branche Vereniging Ondernemers Begraafplaatsen (BVOB)*, de *Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)*, *stichting Terebinth*, *Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE)* en *IPC Groene Ruimte*.

3.1 ombudsman

De LOB is aangesloten bij *Stichting Klachteninstituut Uitvaartwezen (SKU)*, www.ombudsmanuitvaartwezen.nl. Deze onafhankelijke stichting behandelt klachten van consumenten over een uitvaart en doet daarover bindende uitspraken. Mevrouw mr. M.E.T. Schellekens bekleedt sinds 1 januari 2015 de functie van Ombudsman Uitvaartwezen.

In 2017 heeft de SKU 16 klachten (2016: 10 klachten) behandeld waarvan 2 klachten over begraafplaatsen die aangesloten zijn bij de LOB.

3.2 natuurbegraafplaatsen

Ook in 2017 kwamen natuurbegraafplaatsen in het nieuws. Het betrof veelal nieuwsberichten over de plannen voor de aanleg van een nieuwe natuurbegraafplaats op een landgoed en/of in een bosperceel.

Elf natuurbegraafplaatsen, waarvan drie in oprichting, hebben zich verenigd in de *Branchevereniging Natuurbegraafplaatsen Nederland (Brana)*,

www.brana.nu). Een van de zeven toetredingscriteria is dat de natuurbegraafplaats aangesloten is bij de LOB.

Eind 2017 telde Nederland zeventien natuurbegraafplaatsen. Daarnaast zijn er diverse initiatieven voor de aanleg van een natuurbegraafplaats. Het aantal natuurbegraafplaatsen maakt 0,3% uit van het totale aantal begraafplaatsen in Nederland. Het aantal begravingen op natuurbegraafplaatsen verdubbelt zich per twee jaar.

3.3 tot slot

- Kwaliteitsbevordering levert een belangrijke bijdrage aan de professionalisering van begraafplaatsen en de LOB.
- De nieuwe website en de Week van de Begraafplaats spelen een belangrijke rol in de voorlichting naar de consument over begraven in het algemeen en begraafplaatsen in het bijzonder. Beheerders kunnen door het invullen van hun eigen pagina hun begraafplaats(en) en faciliteiten zichtbaar maken voor een groot publiek.
- De ledenwervingsactie onder niet aangesloten begraafplaatsen wordt in 2018 voortgezet.
- Het is van groot belang dat alle begraafplaatsen hun eigen pagina('s) op de website van de LOB invullen. Deze pagina's bevatten relevante informatie voor de consument en vormen het visitekaartje van de betreffende begraafplaats en van de LOB.

Landelijke Organisatie van Begraafplaatsen

jaarverslag 2017

- In 2018 vindt de evaluatie van vijf jaar Week van de Begraafplaats plaats. Op basis van deze evaluatie wordt besloten of en hoe de Week in de komende jaren wordt voortgezet,
- Uitwerken en realiseren van kwaliteitszorgsysteem 2.0 waarbij ook de eigen LOB-organisatie wordt doorgelicht. De checklist duurzaamheid wordt opgenomen in de kwaliteitszorgsysteem 2.0.
- Informatie over o.a. wet- en regelgeving, modelverordeningen/reglementen, R&I en grafadministratie voor leden uitbreiden en beter structureren. Eventueel uitbreiding naar informatie gericht op de consument.